

بسم الله الرحمن الرحيم

بررسی برداشت مختلف از آزار و بهره کشی جنسی

محققان

محبوبه کمندلو، فاطمه بیگدلو، فریده آقایی، انسیه سلیمانی

مدرسه علمیه فاطمه الزهرا (س)

چکیده:

امروزه اعمال خشونت بر علیه زنان و آزار آنان به گونه های مختلف در جریان است که نوع شدید و پیچیده آن آزار جنسی زنان که به شدت در حال گسترش است. آزار رجنسی محدوده وسیعی از رفتارها و مزاحمت های خیابانی تا سوء استفاده جنسی و تجاوز جنسی را در بر می گیرد. که اشکال مختلفی دارد. اعمال فشار برای رفتار یا رابطه جنسی ، فرستادن پیام با ماهیت جنسی اصرار برای ملاقات ، شوخی با مضامین جنسی و ... است.

در گذشته زنان برای سوء استفاده جنسی از سوی مردان به خدمت گرفته می شدند، مثلاً فرعون زنان بنی اسرائیل را به استثمار جنسی کشانیده بود (قصص آیه ۴) و به همین منظور آنان را زنده نگه می داشت و مردانشان را می کشت، امروزه نیز می بینیم که زنان برای استثمار جنسی قاچاق می شوند.

واژگان کلیدی: آزار، بهره کشی جنسی، خشونت

مقدمه :

آزار جنسی از مصادیق خشونت علیه زنان است و تا زمانی که نا برابری جنسیتی در جوامع بشری پافشاری می کند صحبت کردن در مورد آزار جنسی توجه کمتری را به خود جلب می کند.

آزار جنسی به صورت منفی بر سلامت روانی تاثیر گذار است که نمونه آن افسردگی اضطراب و خشونت است. با توجه به اهمیت موضوع در ایران، تا کنون به طور جدی به این مسئله پرداخته نشده است و در مورد میزان و نحوه ی آزار جنسی، نوع محیط هایی که این مسئله رخ می دهند، نوع برخورد زنان با این موضوع و اطلاعات زیادی در دسترس نیست.

سنت گرایان در طیف رادیکالشان معتقدند که زنان، خود باعث و بانی خشونت هستند؛ زیرا در مورد خشونت، زنان خود متجاوز را وسوسه نموده و سبب چنین خشونتی می شوند. در غرب این طرز تفکر به این صورت تجلی می کند که مرد اجازه دارد که همسرش را بزند، مشروط بر اینکه چوب از انگشت شست او ضخیم تر نباشد. این مشکل از ضرب و جرح در اواخر قرن نوزدهم در انگلستان غیر قانونی اعلام شده و در بسیاری از کشورهای جهان در حال حاضر این نوع تفکر در مورد تهاجم و تهدید علیه زنان منسوخ شده، ولی عملاً تناقض دارد و دستگاههای قضایی و حقوقی هم لوایحی بر رد آن ندارد. (فصلنامه مطالعاتی صیانت از حقوق زنان ص ۶۷)

معنای لغوی و اصطلاحی آزار جنسی (استثمار جنسی):

لغوی استثمار (Exploitation) در لغت به معنای استفاده و بهره کشی کردن، سوء استفاده، بهره برداری، انتفاع می باشد. (فرهنگ نامه دهخدا)

اصطلاحی : استثمار. آزار جنسی، عملی است با ماهیت جنسی نکه در آن فرد یا افرادی با تعرض به شخصیت یک فرد از طریق ارباب بهره گیری ناخواسته یا اجبار خواستار دریافت لتفات جنسی یا تحقیر جنسیتی با توسل به آزار کلامی می شوند. (فرهنگ واژه های مصوب فرهنگستان، دفتر یازدهم)

آزار جنسی

هر گونه رفتار نخواستۀ با ماهیت جنسی، کلمه نخواستۀ در اینجا بسیار مهم است، این کلمه به معنی ناخواستۀ و غیر عمدی نیست. بلکه رفتار نخواستۀ یعنی رفتاری که بدون رضایت و توافق طرف مقابل انجام شود؛ مثل نگاه با معنای جنسی، متلک یا اظهار نظر یا شوخی با ماهیت جنسی، در خواست انجام عملی با ماهیت جنسی یا تماس جسمی با ماهیت جنسی معیار نخواستۀ بودن، نظر دریافت کننده رفتار است، اگر گیرنده رفتار چنین رفتاری را نخواستۀ باشد این از تکرار آن شود، آزار دهنده جنسی نمی تواند به استناد به تارخچه در گذشته اتفاق افتاده رفتار خود را موجه نشان دهد.

آزار جنسی اشکال بسیار مختلفی دارد: اعمال فشار برای رفتار یا رابطه جنسی، فرستادن پیام با ماهیت جنسی اصرار برای ملاقات، شوخی با مضامین جنسی

خشونت جنسی، آزار جنسی + خشونت جسمی = حمله جنسی یا تجاوز

حمله جنسی: هر عملی برای اینکمه با زور، تهدید یا فریب فردی را بر خلاف میل و برون رضایت وادار به عمل جنسی کند، اگر عمل جنسی شامل دخول(واژینال، مقعدی، دهانی) باشد تجاوز جنسی است.

مهم ترین نکته در درک آزار جنسی کلمه (نخواستۀ) است عمل جنسی باید با رضایت و مطابق میل طرف مقابل باشد، اگر چنین نباشد، مصداق آزار جنسی است. حتی اگر کسی در ابتدا به برقرار کردن رابطه جنسی رضایت نشان دهد اما در میان رابطه دیگر مایل به ادامه آن نباشد باید عمل جنسی قطع شود و اگر به زور ادامه پیدا مصداق آزار جنسی از جمله حمله جنسی یا تجاوز است.

هر کسی در هر سن، با هر گرایش جنسی و با هر جنسیتی ممکن است قربانی آزار جنسی شود.

آزار جنسی یکی از ویرانگر ترین تجربه های زندگی است. قربانیان سالهای سال و شاید تمام عمر از عوارض آن در رنج خواهند بود و به انواع بیماری های روحی مثل اضطراب، افسردگی، ضربه روحی پس از اتفاق بسیار وحشتناک، بزهکاری خودکشی، و خود آزاری مبتلا می شوند.(نشریه رفاه اجتماعی ص ۷)

انواع خشونت علیه زنان

خشونت خانگی:

۱-۱- خانواده نهادی است که شدت، عمق و گستردگی روابط و تعاملات در آنجا از هر جایی بیشتر است. پس نهاد خانواده زمانی می تواند مکان پر از امن و عطوفت باشد که دچار آشفتگی و نابسامانی نباشد. خشونت از عواملی است که سلامت و امنیت خانواده را تهدید می کند. خشونت خانوادگی یا خشونت علیه زنان در خانواده، شایع ترین شکل خشونت علیه زنان است. (فصلنامه مطالعاتی صیانت از حقوق زنان ص ۶۷)

۲-۲- خشونت های عمومی:

در دسامبر سال ۱۹۹۳، مجمع عمومی سازمان ملل برای تعریف خشونت های مبتنی بر مالکیت مثبت به جنس مونث به توافق رسید و با عنوان ((بیانیه طرد خشونت علیه زنان)) به تعریف خشونت پرداخت. در ادامه اعلامیه به احصای عمال و اشکالی از خشونت می پردازد که منجر به خشونت علیه زنان می شود. که در ذیل خشونت های عمومی و خارج از خانه نام برده شده است:

۱- خشونت های غیر زناشویی

۲- خشونت های مربوط به بهره کشی

۳- آزار جنسی، منزوی ساختن در محل کار و مراکز و سازمانهای دولتی و یا غیر دولتی و هر جای دیگر

۴- قوادی

۵- روپسگیری

۶- خشونت های ناشی از اعمال حاکمیت دولت

طبق نظر بعضی از متخصصان و مدافعان حقوق زنان، این حمایت ها شکل کلی و فراگیر دارد و تنها شامل اعمال افراد و حکومت ها نمی شود، بلکه عدم و فقدان سیاست ها و نابرابری های اجتماعی را که می تواند خشونت محسوب شود نیز شامل می گردد. (فصلنامه مطالعاتی صیانت از حقوق زنان ص ۶۸)

در تحقیقی که برای بانک جهانی با کمک جک لین پیستانی و آدریال ژرمن و لری هیز و یک نیم از انستیوی باسینیک در مورد ((سلامتی زنان واشنگتن)) صورت گرفت اعلام کرد که تعریف بیان شده توسط مجمع عمومی، اجازه نمی دهد که فراتر از آن تعریف و موارد احصا شده، موارد دیگر را در خشونت بدانیم، در حالی که خشونت های نسبت به زنان، فراتر از موارد مذکور در بیانیه است. طبق نظر خانم هیز، تعریف خشونت باید حول دو محور اساسی ((اجبار)) و ((زور)) بیان گردد؛ مسئله ای که مبین یک رفتار خشونت آمیز از یک رفتار ساده تحمیلی است.

آزار دهنده های استراتژیک :

که برای کسب امتیازات در کار یا حفظ موقعیت خود به آزار دست میزنند.

۳-۱- بردگی جنسی:

بردگی جنسی از پدیده های شدیداً ناهنجاری است که از گذشته وجود داشته و امروزه نیز شکل مدرن به خود گرفته است. در این پدیده زن یا مرد ب بردگی گرفته شده، توسط افراد متعدد و بالاخص ارباب خود مورد آزار جنسی قرار می گیرد که عموماً در این وقایع صدمات زیادی را متحمل می شوند؛ کتک زدن، اویزان کردن از اعضای بدن، شلاق زدن، تجاوز دسته جمعی و... از مواردی است که اربابان که عموماً افراد دارای بیماریهای روانی -جنسی هستند بر سر قربانیان خود می آورند، چرا که روابط جنسی آزاد به قدری در برابر آنها قرار گرفته که روابط عادی جنسی ف این افراد را ارضا نمی کند و برای دستیابی به هدف خود، از راه های سادیسم گونه وارد می شوند. (۳۲۱. www.Bararckama)

۴-۱- تجاوز

انگلیس یکی از کشورهای پیشرفته غربی است با این حال خشونت های جنسی و تجاوز در آن هر ساله رو به رشد است. وزارت دادگستری انگلیس و دفتر آمار ملی و اداره داخلی این کشور، نخستین بولتن آماری مشترک و رسمی درباره خشونت های جنسی را با نام ((نگاهی به خشونت جنسی در انگلستان و لز منتشر کردند. بر اساس این گزارش، حدود ۸۶ هزار زن سالانه به طور متوسط مورد تجاوز قرار می گیرند بیش از ۴۰۰ زن نیز سالانه با خشونت های جنسی روبرو می شوند. یک نفر از هر زن ۱۶ تا ۵۹ ساله چند نوع از خشونت های جنسی را تجربه کرده است.

در فرانسه تعداد قابل توجهی از زنان که از سوی همسرانشان مورد قربانی خشونت قرار گرفته اند. منجر به مرگ شده است. در این کشور ۹۵ درصد قربانیان خشونت را زنان تشکیل می دهند و ۵۱ درصد آنها قربانی خشونت توسط همسرانشان هستند (اخوان، نقض حقوق زنان در غرب، ص ۳۶)

در خصوص آمریکا نیز، نیشن مستر، در یکی از صفحات خود نمودارهایی را در خصوص تعداد قربانیان تجاوز به عنف در کشورهای جهان تنظیم کرده که ایالات متحده آمریکا در این رده بندی در جایگاه سیزدهمین واقع شده است.

تجاوز نوعی خشونت جنسی است که معمولاً شامل آمیزش جنسی می شود و توسط افراد یا فردی به رغم رضایت شخص انجام می شود. این عمل می تواند با اجبار فیزیکی، تهدید، سوء استفاده از مسئولیت یا با فردی که ناتوان و زیر سن قانونی است رخ دهد. (همان، ص ۳۷)

انواع تجاوز:

چند نوع تجاوز وجود دارد که معمولاً با توجه به وضعیتی که در آن رخ می دهند، جنسیت یا ویژگی قربانی و یا جنسیت و ویژگی مجرم طبقه بندی می شود. انواع مختلف تجاوز شامل: تجاوز توسط آشنا، توسط دست جمعی، تجاوز زناشویی یا زوجی، تجاوز محارم، سوء استفاده جنسی از کودکان، تجاوز در زندان، تجاوز جنسی و تجاوز از لحاظ قانونی است ولی به این موارد محدود نمی شود.

ویژگی های قربانیان

هر چند برخی از مردان و پسران جوان، توسط مردان دیگر مورد تجاوز واقع می شوند، اما زنان، قربانیان اصلی آزارهای جنسی هستند و درصد تجاوز به مردان نسبت به زنان بسیار ناچیز است. قربانیان در تمام گروه های سنی مشاهده می شوند، ولی بیشترین خطر برای سنین ۱۶ تا ۲۴ سال می باشد. (اوحدی ۳۱۰)

در مواردی که متجاوز یک نفر است و از آشنایان قربانی می باشد، تجاوز در اطراف محل سکونت قربانی و معمولاً داخل یا نزدیک خانه زن صورت می گیرد و اکثر موارد، با نقشه قبلی انجام می شود. (همان ۳۱۱) اما تجاوزات گروهی معمولاً در مکان هایی که متجاوزین از قبل در نظر گرفته اند نظیر خرابه ها، باغات دور افتاده، منزل خالی یکی از متجاوزین و ... انجام می گیرد.

ویژگی زنان بزه دیده

- پناهندگان اخراجی

زنانی که به صورت غیر قانونی وارد یک کشور دیگر می شوند، احتمالاً توسط مقامات قانونی مورد تعرض واقع می شوند، زیرا کمتر احتمال دارد که شکایت کنند.

- بیماران روانی

یک دسته دیگر از زنان قربانی، به لحاظ عقلی دارای نقصان بوده یا بیماری روانی دارند. تحقیقی در فرانسه نشان می دهد که زنان اسکیزوفرنی سه برابر بیشتر از زنانی که دارای بیماری اختلال خلقی دوقطبی بودند و دو برابر بیش از سایرین، قربانی تجاوز جنسی واقع شده اند. همچنین بسیاری از زنانی که مبتلا به بیماری اسکیزوفرنی بودند، به کرات مورد تجاوز واقع شده اند، وضع روحی آنان به مراتب بدتر گردیده است. (اوحدی ۴۰۰)

- دختران فراری و زنان خیابانی

درصد نسبتاً بالایی از قربانیان تجاوز، زنان و کودکان خیابانی هستند. از آنجا که این دسته از زنان و کودکان بی سرپرست،

فاقد حامی و سرپناه می‌باشند، لذا طعمه سوءاستفاده‌گران گردیده‌اند. یک تحقیق در کشور ایران در مورد افسردگی و سوء استفاده جنسی از کودکان خیابانی منطقه ۱۲ شهرداری تهران، نشان می‌دهد که میانگین سنی این کودکان ۶ تا ۱۷ سال بوده است و ۵۶ نفر از آنها پسر و ۳۱ نفر، دختر بودند. در این تحقیق، ۲۰ درصد کودکان خیابانی مورد سوء استفاده جنسی قرار گرفته بودند و اغلب سوءاستفاده کنندگان، غریبه بوده‌اند.

دختران فراری، به دلیل نداشتن سرپناه و حامی جدی و ترس از مراجعه به مراکز قانونی، به جهت اجبار آنها در بازگشت به خانه و زنان روسپی به دلیل سوء سابقه اعتیاد، بسیار آسیب‌پذیر می‌باشند و جوانان ولگرد با آگاهی از این وضعیت، آنها را تهدید کرده و مورد تجاوز قرار می‌دهند.

تنوع رفتارها:

یکی از مشکلات در فهمیدن رخداد آزار جنسی، این است که شامل محدوده وسیعی از رفتارها می‌شود و در بسیاری از مواقع (نه همه آنها) برای آزار دیده سخت است کخ در درجه اول برای خود و سپی برای سایرین تجربه ای را که داشته است دقیقاً تشریح کند. این مسئله می‌تواند به خاطر مشکل بودن طبقه بندی آن موقعیت یا در اثر تجربه تنش یا تمسخر از سوی دیگران در فرد آزار دیده باشد. به علاوه اینکه رفتارها و محرک ها در آزار جنسی در موارد گوناگون با هم تفاوت دارد.

دسته های رفتاری

زیچو همکارانش آزار دهنده را به دو دسته تقسیم می‌کنند:

➤ آزار دهنده های آشکار که در رفتار فریبنده یا رویکردهای جنبی خود نسبت به همکاران، زیر دستان یا دانش آموزان انگشت نما هستند.

➤ آزار دهنده های مخف که با دقت تصویری موجه ومنطقی از خود در ظاهرشان می دهند ولی وقتی با اهداف خود در خلوت روبرو می شوند رفتارشان تغییر می کند.(fa.m.wikipedia.org)

لنگن آزار دهنده ها را به سه دسته تقسیم می‌کند:

✓ آزار دهنده های یغماگر که هیجانات جنسی را با تحقیر دیگران به دست می آورند این آزار دهنده ها ممکن است در اخاذی های جنسی درگیر شوند و هرازگاهی به آزار پردازند تا ببینند اهدافشان چگونه رفتار می کنند.اهدافی که کمتر مقاومت می کنند ممکن است به عنوان اهداف برای تجاوز در نظر گرفته شوند.

✓ آزار دهنده ها در غالب که بیشتر آزاردهندگان را تشکیل می دهند و برای ترقی خود به آزار دست می زنند.

✓ آزاردهنده های استراتژیک که برای کسب امتیازات در کار یا حفظ موقعیت خود به آزار دست می زنند.(همان)

آثار آزار و تجاوز جنسی:

قربانیان تجاوز می توانند به خاطر آزار و اذیت به شدت دچار آسیب شوند و امکان دارد که عملکرد به همان کیفیت پیش از تجاوز مثلا به دلیل عدم تمرکز،الگوهای خواب و غذا خوردن دچار مشکل شوند . پس از تجاوز عادی است که قربانی اختلال استرس حاد را تجربه کند که شامل نشانه هایی مانند عواطف شدید و ... باشد که از موارد دیگر آن این است:

- ✓ زوال شخصیت یا گسستگی
- ✓ دشواری در به خاطر آوردن بخش های مهم تجاوز
- ✓ بازبینی تجاوز در افکار و خاطرات
- ✓ پرهیز از کارهای،مکان ها ،افکار یا احساساتی که تجاوز را یادآوری می کنند.(مقاله تجاوز جنسی)

ارائه راهکار:

- ۱- در سطح خانوادگی می توان از راهبرد توجه اجتماعی یعنی گوش فرا دادن به مسائل ،تاکید کردن ،علاقمند نمودن ، تحسین و تشویق و اظهار برخی علائم مثبت استفاده نمود و موجب تقویت روحیه همبستگی و دوری از خشونت ورزی گردید.
- ۲- از دیگر نکاتی که در راهکارهای جهانی مورد غفلت قرار گرفته تاثیر رسانه های جمعی است که در مورد ممنوعیت نمایش تصاویر خشونت بار مانند قتل و کشتارهای فجیع و تجاوزات و نیز صحنه هایی که نوعی زمینه تحریک رفتارهای خشن و جنسی را فراهم می نماید .(به طور نمونه پورنوگرافی سکس) هیچ توصیه ای ارائه نشده است.
- ۳- همانگونه که اشاره شد از دیگر عوامل موثر در کاهش رفتارهای خشونت آمیز و جرائم علیه زنان مذهب و اخلاق می باشد.زمینه سازی جهت تقویت باورهای دینی و تشویق به رعایت دستورات دینی در خصوص رعایت حقوق مسلم سایر انسان ها (علی الخصوص زنان) و نیز یادآوری نظام حسابرسی بر اعمال و رفتار در محکمه عدل الهی در کاهش جرائم از جمله خشونت علیه زنان موثر خواهد بود.

نتیجه گیری:

آسیب پذیری زنان خصوصاً در ابعاد جنسیتی و ناشی از رفتارهای نامتعارف خطرناک جنسی، اغلب نظام های حقوقی را بر آن داشته تا به هدف حمایت از زنان بزه دیده، به اتخاذ راهکارهایی برای پیشگیری از این آسیب ها باشند. موضوع بزه دیدگی جنسی زنان ضرورتی مهم ارزیابی می گردد.

خداوند در آیاتی چند مهم ترین عامل را در نجات بازگشت انسان به مسیر راست هدایت عقل و وحی می داند.

سنت های الهی بر این قرار گرفته است که انسان، اگر خود را به سوی راه راست در آورد از همه بلایای خانان سوز از جمله استثمار نجات و رهایی خواهد یافت.

این بازگشت به خدا می بایست بر این پایه سامان یابد که خداوند رب العالمین است و می تواند به مردم کمک و یاری رساند تا خود را از همه مشکلات از جمله مشکلات استثمار نجات بخشند .

استعانت به خداوند مهم ترین عاملی است که انسان را از این امر رهایی خواهد بخشید.

منابع و مآخذ.

- ۱- لغت نامه دهخدا، علی اکبر ، لغت نامه
- ۲- آیت الهی، زهرا (۱۳۸۸) نگاه تطبیقی به موضوع خشونت علیه زنان، فصلنامه کتاب زنان ، شماره ۱۳.
- ۳- اخوان، منیره (۱۳۹۴) نقض حقوق زنان در غرب، تحلیلی از جایگاه زن در کشورهای اروپایی و آمریکا، مطالعاتی صیانت از حقوق زنان، شماره ۱.
- ۴- عالی پور، حسن (۱۳۸۸)، قاچاق زنان بزهی بر ضد کرامت زنان، مطالعات راهبردی زنان، شماره ۴۵
- ۵- گزارشی از چهارمین کنفرانس جهانی زنان (۱۳۸۵) سیاحت غرب، شماره ۳۵.
- ۶- مقدسی، نجمه، خشونت علیه زنان.
- ۷- اوحدی، بهنام: «تمایلات و رفتارهای جنسی انسان»، نشر مؤلف، ۱۳۸۰.
- ۸- www.maarefquran.org

